

նուիրէք պայծառացնելու ապիկար հօր և մօր մթագգած կայանը յոյսի և որդիական սիրոյ նշոյլներով, երբ կրտսեր եղբօր ապագայ մը կը պատրաստէր, երբ կը զգար թէ տառապանքի մատնուած հոգիներու նոր զուարթ աշխարհ մը կը բանար՝ ուր իրենց օրերը հեզահամբոյր կը սահին, և թէ այդ՝ ձեր գործն է, ձեր անխոնջ ջանքերուն արդիւնքն է, ձեր երիտասարդական հոգւոյն կոթողն է»¹⁷։

Ու այսպէս դեռ երկար, իր յիշուած «Կանանց անգործութիւնը» յօդուածին մէջ, կը խրախուսէ Տիւսար հայ դեռատի աղջիկները՝ որ աշխատութեան հետ կապեն իրենց հոգին, որով միայն կրնան բարձրանալ և ազնուանալ, քան այն բոլոր ազնուական կարծեցեալ կիները, որ պչրանքի ու պաճուճանքի, և սովորական դասակարգի կիները արհամարհելու իրենց

պժգալի յոխորտութեան մէջ կը կարծեն գտնել իրենց գերազանցութիւնը։

Ասոնք են ահա Տիւսարի ընկերաբանութեան հիմնական գիծերը՝ որ հայ կնոջ ազատագրութեան հետ կապ ունին, որոնց մով անժխտելիօրէն արժանիք ունի նէ պոլսահայ կինը եւրոպական ու ամերիկեան ընթերցումին մօտեցնելու ձեռնարկին մէջ։ Իբրեւ ընկերաբան՝ իր կատարած այս տկար փորձն ալ մեծապէս գնահատելի է, որուն օգտակար հետեւանքները վայելեց հայկական ընկերութիւնը՝ երբ արդէն Տիւսար վերջացուցած էր իր պայքարը և կեանքը։

(Վերջ) Հ. ՄԵՍՐՈՊ ՃԱՆԱՇԵԱՆ

(17) Տիւսարի յօդուած մը՝ «Կանանց անգործութիւնը» Թէոդիկի «Ամենուն Տարեցոյց»-ին մէջ, 1926, էջ 239-243։

ԳԵՂՕՆ ՀԱՅ ԼԵՋՈՒԻՆ

Ծովածաւալ ու ծաղկաշէն յոյս պարտեց եւ դու՝ Հայ լեզու,
Մշտակարկաւ ու աղեծուի, չիւնջ վրտակ եւ դու՝ Հայ լեզու,
Դուք կը հոսիս Արարատէն միւսեւ ըստիւնք գերդ մեղրագետ.
Հայու Ողիւն աւելեց պահող՝ միւս կրքակ եւ — դու՝ Հայ լեզու...

Դուք կանգնած եւ գերդ զրարքուն մեր պատմութեան վեմին դիմաց,
Արարատի սուրբ ձեռքիդ բիւ կերպիւ իջած եւ ցած,
Կը փոփոյի քու անունիդ սիւնն արիւնքող երկնաւրաց,
Ազատատենէ ու աներկիւ յաղթ բունակ եւ դու՝ Հայ լեզու...

Հետեւեալեք ու մօտեք մեզ տուն կանգող ձայն եւ քարի,
Հայրենադարձ մեզ շեփորող հաւայնական ձայն եւ արի,
Մարգագետնի մէջ դայրաշող շէն սոխակի ձայն եւ վայրի,
Հիւն պատմութիւնն ոգեկոչող նոր նրագ եւ դու՝ Հայ լեզու...

Դուք՝ մանուկի շորքիւ ծաղկած՝ անմեղութեան փայլն եւ մերմակ,
Ու հայ կոյսի անբիծ մակտիւն՝ յար շողացող զարդն եւ սոստակ,
Մեր աներշատ ու կուռ կամքիւն՝ յաւատ կանգուն բերդն եւ միակ,
Անպրոպագոռ երկիւրեքն ու շանրող փայլակ դու՝ Հայ լեզու...

ՕՆԵԻԿ ԱՅՎԱԶԵԱՆՑ

22 փետր 1947
Մուսուլ

ԱՆԴԵՆԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔԻ ՀԱՐՑԵՐ ՀԱՅ ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ ՎԱՐԴԱՊԵՏՈՒԹԵՆԷՆ

(Շար. տես «Բազմ.» 1949, № 5-6 էջ 97-101)

ՆԵՐԱԾՈՒԹԻՒՆ

Քննադատական հակիրճ անդրադարձութիւններուն վերջ դնելով, ներկայիս մեր նպատակն է քննական ուսումնասիրութեամբ մը լուսարանել անդենական կեանքի մասին հրապարակ ելած բանավէճը՝ դաւանական ուղիղ կէտերը շեղտելու, սխալ ու մոլոր կարծիքներն ալ հերքելու դիտումով⁽¹⁾։

Աստուածաբանական մեր տեսութիւնը պիտի ջանանք ընթացիկ ոճով ներկայացնել, ընթերցողներու ուշադրութիւնը չսպառելու համար երկար ու անտեղի չեղումներով. աւելի խորը պրպտողներուն՝ ամփոփ ակնարկութիւններ պիտի թուենք ստորեւ, ծանոթութիւններու մէջ։

1. — Հիմնական նկատողութիւններ

Աստուծոյ դոյութեան եւ հոգւոյ անմահութեան անուրանալի դոյգ ճշմարտութեան

(1) Վիճարանութիւնը, որ կարծէք պահ մը դադրած էր, դեռ կը շարունակուի. Նախապէս մեր նշանակածներէն գատ, ահա միւս նոր գրութիւններուն ցուցակը. Մասիս, 1949. Մարտ 16, էջ 2. «Որդեք գեհնի», գրեց՝ Հայ հաւատացեալ.
Հասկ, 1949. № 5, էջ 131-135. «Վերջ քաւարանի խնդիրին». գրեց՝ Փառն Եպիսկոպոս.
Մասիս, 1949. Յունիս 2, էջ 2. «Խօսքը ջուխ է. մէկը ըսէ, մէկը լսէ». գրեց՝ Հայ հաւատացեալ.
Հասկ, 1949. № 6-7, էջ 191-192. «Վերջին խօսք՝ Հայ հաւատացեալի — Ջուխտ խօսք-ի». գրեց՝ Փառն Եպիսկոպոս.
Մասիս. 1949. Օգոստոս 10, էջ 2. «Խօսքը ըսածդ կ'որ է. խորհէ, հարը զուրէ». գրեց՝ Հայ հաւատացեալ.

թիւնները կապուած են մարդկային ցեղի ծագումին հետ։ Ծանօթ են մեր օրերու դիտական եւ ազդագրական հետազոտութիւնները՝ որոնք ակնյայտնի ցոյց կուտան այս անխախտ համոզումներու գոյութիւնը նախնական ժողովուրդներու մօտ, կրօնքի եւ բարոյականի ողջ ըմբռնումներով։

Բարձրացած իմացական տեսարանութեան՝ հեթանոս փիլիսոփայութեան երկու բեւեռները կը կազմեն այս ճշմարտութիւնները, որոնց շուրջ կը հոլովուին Պլատոնի, Արիստոտէլի, Կիկերոնի, Սենեկայի սքանչելի դրութիւնները, թէպէտ երբեմն տարտամ որոնումներով, սայթաքումներով եւ կամ դադափարային չափազանցութիւններով խառն։

Երբայական շրջանի բարոյականութեան հիմերն ալ այս երկու ճշմարտութիւնները եղած են, ամէնուն յայտնի՝ սկզբնական ժամանակներէն իսկ։

Բայց ամէնէն աւելի քրիստոնէական աւետարանի հրաշքներու եւ հոգեկան վարդապետութեան լոյսն է, որ փարատելով հեթանոսական ստուերները եւ պատուելով հրէական վարդոյրը, բարձրացուցած ու դրած է մարդս արարչական դադունքներու խորհուրդին առջեւ. ու երկրածին բանաւոր մարդը՝ երկնային զօրութենէ մը լուսաւորուած՝ կրցած է ուժգին կրկնել. «Կը հաւատամ մէկ Աստուծոյ... կը հաւատամ յաւիտեական կեանքին»։

Ահա ուրեմն քրիստոնէական հաւատամքին ալ երկու անսասան բեւեռները. Այբը եւ Քէն։